

Lubadused liistule

Millised valimislubadused on huumor ja millised tõised? Tõmbasime esmaspäeviti ilmunud artiklisarjas poliitikud liistule ja kurnasime mesistest lubadustest välja tõe.

Ära lase endale mütsi silmini vedada, muugi lubadused lahti!

Valimislubaduste sarja lõpetuseks näitame, kuidas tunda ära ilmatuid lubadusi.

Urmas Jaagant
urmas.jaagant@epl.ee

Eesti Päevaleht on üheksa nädala jooksul meenutanud valimislubadusi, mille täitmine on olnud ilmatuid või mida ei ole suudetud seni ellu viia. Et valijaid seekord enne valimisi jaburate lubadustega ei pimestataks, anname märku, kuidas lubadusi mõista ja mis küsimusi nende kohta esitada.

Poliitikauuringute keskuse Praxis kodanikuühiskonna ja riigivalitsemise eksperdi Hille Hinsbergi sõnul on kohe näha, kui erakond on teinud platvormiga head eeltööd: programmi fookused on selged, uued ideed põhjendatud, mõjud kaalutud ja kulud läbi arvu- tatud. „Kuna aga erakonnad ei paista uskuvat, et valijad platvormi üldse loevad, siis nad pistavad sinna sisse võimalikult palju atraktiivseid lubadusi,” lisab ta. „Loodetakse, et iga inimene leiab sellest niiolela ostunimekirjast üles just endale meeldiva asja.”

Kuidas leida pakutavate ostude seast üles kaup, mis on kas liiga kallis, ammu vanaks läinud või mida pole kavatsatudki n-ö tarnida?

ESITEKS. Kellele lubadused on mõeldud?

Milliseid inimeste grupe on eelistatud? Kas rohkem võidab ettevõtja või toetuste saaja? Kui viimati nimetatu, siis kas pered ja lapsed või vanem põlvkond? Need on esimesed asjad, mille valija peaks Hinsbergi sõnul programmist üles leidma.

Suhtekorraldusfirma META ekspert Ott Lumi, kes on ka ise valimiskampaaniaid korraldanud, soovib lubadusi filtreerida eelkõige läbi maailmavaatelise prisma. „Tasuks võtta näiteks nelja parlamendierakonna lubadused mõnes valdkonnas ja vaadata, milline neist on enim sinu mõistuse ja südamega kooskõlas,” suunab Lumi.

TEISEKS. Mis sorti lubadused on välja käidud?

Praxis on oma valitsemise valvurite projektis jaganud lubadused kolme kategooriasse.

•• Üldine seisukoht
See on loosunglik lubadus või

väide, mis oleks justkui õhust võetud. „Pole tal seost mingi probleemiga, pole kindlat eesmärki, ei saa aru, mis kasu sellest tegevusest realselt on ning kuidas teda ellu viiakse. Aga ilusti kõlab!” selgitab Hinsberg.

Näiteks selline lubadus: „Pensionitõusu eelduseks on aruka ja konservatiivse majandus- ja rahanduspoliitika jätkamine.” Sellise arvamusega on raske vaielda, aga korras rahandus ei too iseenesest pensionite tõusu. Mismoodi kavatsetakse luua seos majanduse kasvu ja pensionite vahel?

•• Elluviimine ebamäärane
Selline lubadus sisaldab Hinsbergi sõnul head mõtet, kuid selle teostamiseks pole seatud konkreetset eesmärki ega kirjeldatud tegevusi. „Ammugi pole näha, kui palju aega läheb tulemuse saavutamiseks või milliseid kulusid see kaasa toob,” täpsustab ta.

Näiteks lubadus parandada arstiabi kvaliteeti. Sellise plaani vastu ei ole keegi, aga lahendusi saab olla mitu ja jääb segaseks, millist lahendust erakond eelistab.

•• Konkreetne tegevus

Lubadus on sõnastatud eesmärgina, mille saavutamist on võimalik hinnata. Näiteks sobib järgmine lubadus: „Alkoholi ja tubaka tarvitamise vähendamiseks vaatame

üle riikliku alkoholi- ja tubakapoliitika ja karmistame karistusi nende alaealistele kättesaadavaks tegemise eest.” Hinsberg selgitab: „Siin saab lubaduse täitmist tagantjärele hinnata: kas alkoholipoliitikat muudeti ja kas tarbimine vähenes.”

KOLMANDAKS. Kas lubadusel on šanssi valimised üle elada?

Ott Lumi sõnul on peamine kaheldav lubaduse teostatavuses. „Vähemal neist on kombeks täiel määral täituda,” hoiatab ta.

Erakondadel on alati lubadusi, millest nad ei taha koalitsioonilepingut sõlmides taganeda, ja teisi, mis kähku laualt kaovad. Neid saab Lumi sõnul eristada selle järgi, millistest

lubadustest räägivad oma kampaaniates erakonna neli viis võtmepoliitikut – nende lubadustest ei loobuta.

Hille Hinsberg ütleb, et tuleb tajuda, kas mingi lubadus on selles valdkonnas mikromuudatus, näiteks rajada välisesinduse Brasiiliasse, või suur ja mõjukas samm, näiteks korrastada kohalike omavalitsuste ülesanded.

Parteid loodavad, et iga inimene leiab lubaduste hulgast endale sobiva.

Seda on lihtne hinnata, kui otsida internetist, mis seisus asjad parajasti on ja kuidas probleemi on püütud varem lahendada.

„Nii saab selgeks, kas on tegu uue algatusega või nii-öelda habemega teemaga,” tõdeb Hinsberg.

Suurepärane näide on kõigi erakondade praegune soov rääkida julgeolekust, mille puhul põhimõttelised asjad on tegelikult üle erakondade kokku lepitud. „Seepärast ei peaks kuulama, kus üksteist julgeoleku tagamisega üle trumbatakse, vaid uurima, milliseid muid riigielu küsimusi peavad kõik parteid nii oluliseks, et nende lahendamises kokku leppida,” soovib Hinsberg.

Tartu ülikooli politoloog Rein

Toomla lisab veel ühe valimis- lubaduse elujõu näitaja – maksumuse. „Väga kallist lubadust pakutakse välja üldse harva ja kui seda ka tehakse, siis sellest loobumine on ka keeruline,” selgitab Toomla.

NELJANDAKS. Mis lubadus maksab?

Poliitikutele meeldivad investeeringud, sest need puudutavad käegakatsutavaid objekte, ütleb Hinsberg.

„Paraku pole enamik olulisi investeeringuid mitte erakondade lubada, vaid need on juba kirjas pikemates plaanides,” rõhutab ta. „Selline lubadus on teiste töö tulemus ja erakond tuleb valijale võõra rahaga kosja nagu Piibelet.”

Niisiis peaksid poliitikud vastama ka küsimusele, kui palju raha on mingi eesmärgi saavutamiseks tarvis.

Ott Lumi arvates ei ole tavainimesel ilmselt aega lubaduste hindamist, seega parim viis otsustada on kõrvutada eri erakondade seisukohti. „Pildi avardamiseks tasub kuulata eksperte. Tõsi, nende järgi ei tasu joonduda, sest ka igas eksperdis elavad sügaval hoiakud ja sümpaatiad,” hoiatab Lumi. „Otsus tehke oma peaga.”

TESTI VÄRSKEID LUBADUSI

Valimislubaduste lahtimuukimise nõuandeid saab kohe katsetada lubadustega, mida erakonnad on juba jõudnud valimisteks välja käia. Väike valik lubadusi.

Reformierakond

•• 2025. aastaks 10 miljonit e-residenti

•• kolmandale lapsele 300 eurot lapsetoetust

IRL

•• vabastada kuni 500 eurot kuus teeniv töötaja tulumaksust

•• vähendada riigikogu liikmete arvu 71-ni

Keskerakond

•• üleriigiline tasuta ühistransport

•• astmeline tulumaks, miinimumpalga kasv

SDE

•• tõsta Eesti 10 aastaga ÜRO inimarengu indeksis 10 kohta kõrgemale

•• 1600 eurot kuus ületav tuluosa maksustada määraga 29%

Lubaja positsiooni järgi erakonnas saab otsustada, milliseid lubadusi tõe pähe võtta ja millised pärast valimisi koos valimisreklaamiga prügikasti lendavad.

Foto: Andres Putting (EPL-i arhiiv)

Oravapartei nimekirja eesotsas on Rõivas ja Ligi

Reformierakonna valimisnimekirja tipus troonivad praegused ja endised ministrid.

Reformierakond on kinnitanud oma valimisnimekirjad, millest selgub nii mõnigi viimase minuti vangerdus. Nimelt on üleriigilises nimekirjas väga kõrgel kohal hiljuti ametist lahkuma sunnitud rahandusminister Jürgen Ligi, kes hoiab teist positsiooni peaminister Taavi Rõivase järel.

Neile järgnevad siseminister Hanno Pevkur, Urmas Paet, erakonna peasekretär Martin Kukku ja välisminister Keit Pentus-Rosimannus. Kaheksanda koha on saanud nimekirjas Kalev Lillo, 12. real seisab Ants Laaneotsa nimi.

Laaneots on vahetanud ka kandideerimispiirkonda. Esialgu pidi erukindral kandideerima Põlva-, Valga- ja Võrumaal, aga nüüd juhib ta esinumbrina hoopis Tartu nimekirja, kus talle järgnevad Anne Sulling ja Urmas Klaas.

Tiidus seljatas Laaneti

Traditsiooniliselt Tartus kandideerinud Laine Randjärve on erakond seekord pannud hoopis Harju- ja Raplamaa teiseks numbriks Taavi Rõivase järel. Sellel sammul oli kindel põhjus. Nimelt tõsteti Harju-Rapla piirkonnast välja kultuuriminister Urve Tiidus. Tema on alati kandideerinud Hiiumaa, Saare- ja Läänemaal, kuid veel detsembri alguses lekkis meediasse, et Tiidus läheb valimistele Harju ja Rapla piirkonnas.

Reformierakonna peasekretär Martin Kukku ütles, et nimekirjade koostamine on pikk protsess ja asjad võivad muutuda. „Algselt oli laual idee, et Tiidus võiks kandideerida Harju- ja Raplamaal. Aga Saaremaa piirkonnaorganisatsioonid soovisid teda siiski oma ringkonda ja ta on seal ka varem kandideerinud,” sõnas Kukku. Esialgu saartel ja Läänemaal nimekirja juhtima pidanud Kalle Laanet on seega nüüd tõrjutud teisele reale.

Asja Reformierakonna- ga liitunud Heidy Purga on Haabersti, Kristiine ja Põhja-Tallinna piirkonnas Kristen Michali järel teine. Järva- ja Viljandimaa ringkonnas kandideerib esinumbrina Ligi, talle järgnevad Kalle Jents ja Johannes Kert.

Üllatavalt kaugelt leiab partei üleriigilises nimekirjast äsja erakonnavahtajad IRL-ist: Yoko Alenderi (38. koht) ja Eerik-Niiles Krossi (42. koht). • Urmas Jaagant